

การบริหารการค่างต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์

รอยโท วิฑูร คุลยานนท

ศูนย์วิทยพัฑพยากร
จุฬาลงกรณํมหาวชิยาลัย
007093

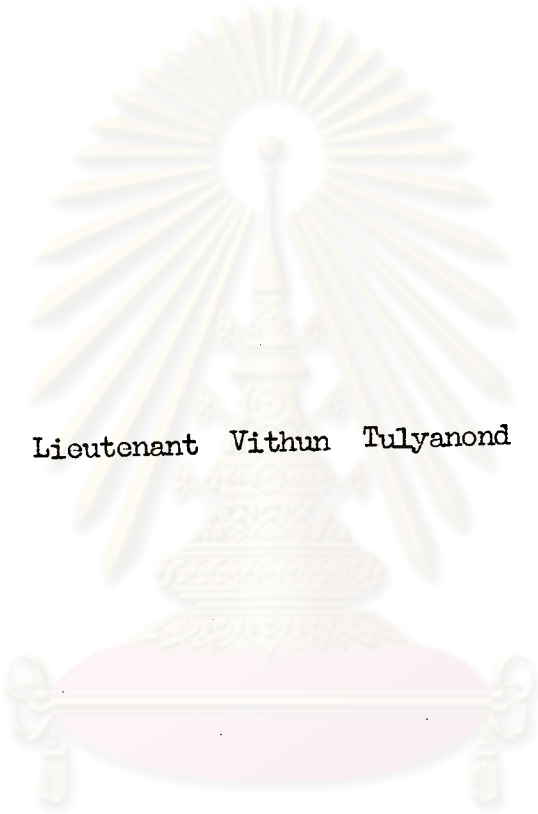
วิฑยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่ของการคึษาตามหลักสุทรปริญญาพานิชยศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาพานิชยศาสตร

บัณฑิตวิฑยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๗

FOREIGN TRADE ADMINISTRATION OF THE MINISTRY OF COMMERCE

Lieutenant Vithun Tulyanond

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Commerce

Department of Commerce

Graduate School

Chulalongkorn University

1974

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์

ชื่อ

ร้อยโท วิฑูร คุลยานนท์ แผนกวิชา พาณิชยศาสตร์

ปีการศึกษา

๒๕๑๓

บทคัดย่อ

การศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของการค้าต่างประเทศของประเทศไทยนั้น ผู้เขียนได้ แยกการศึกษาออกเป็น ๓ ช่วง คือ สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และ กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยสรุปไควว่าการค้าต่างประเทศในสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. ๑๗๒๒ - ๑๙๒๑) ส่วนใหญ่เป็นการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน มะลายู พม่า และลาว ลักษณะการค้าเป็นการค้าแบบเสรี สมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๘๓ - ๒๓๑๐) เป็นระยะที่ประเทศใน ยุโรปเริ่มเข้ามาติดต่อค้าขายกับประเทศไทย และมีการเก็บภาษีสินค้าเข้าในสมัยนี้ สมัย กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๒๓๑๐ - ๒๔๖๓) ในระยะ ๕๐ ปีแรกของสมัยนี้ การค้าต่างประเทศของประเทศไทยซบเซาลง เนื่องจากเกิดสงครามในทวีปยุโรป และประเทศไทยก็มีสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นการค้าส่วนใหญ่จึงเป็นการค้ากับประเทศจีน แต่นับ ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๒๓๖๐ เป็นต้นมา การค้าต่างประเทศของประเทศไทยได้เริ่มขยายตัวอีก เหตุการณ์สำคัญในสมัยนี้คือ มีการเก็บภาษีทั้งสินค้าเข้าและออก และมีการควบคุมการนำสินค้า เข้าและส่งออกด้วย

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารการค้าต่างประเทศของประเทศไทย ในปัจจุบัน ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๖๓ ในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สำหรับหน่วยงานขึ้นตรงต่อกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งปฏิบัติ งานทางด้านการบริหารการค้าต่างประเทศ ได้แก่

๑. กรมการค้าต่างประเทศ ทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติทางด้านการบริหารการค้าต่างประเทศ
  ๒. กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายวิชาการทางด้านการบริหารการค้า
- ต่างประเทศ

๓. กรมพาณิชย์สัมพันธ์ ทำหน้าที่เป็นผู้โฆษณาเผยแพร่สินค้าไทยในต่างประเทศ
๔. สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกระทรวงพาณิชย์ในต่างประเทศ และประสานการติดต่อระหว่างพ่อค้าไทยกับพ่อค้าในต่างประเทศ

การบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์ในปัจจุบัน แยกงานออกได้เป็น

๔ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษาวิจัย
๒. การแก้ไขอุปสรรคการค้า
๓. การส่งเสริมสินค้าออก
๔. การควบคุมการนำสินค้าออก
๕. การควบคุมการนำสินค้าเข้า
๖. การขนส่งสินค้าทางเรือ
๗. การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศ
๘. การเผยแพร่สินค้าไทยในต่างประเทศ

ผู้เขียนได้ตั้งสมมติฐานในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ว่า การบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์จะเป็นเครื่องส่งเสริมการค้าต่างประเทศของประเทศไทยหรือไม่ โดยใช้วิธีทำการวิจัยแบบค้นคว้าจากหลักฐานเอกสารต่าง ๆ และการสอบถามสัมภาษณ์บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิจัยวิจารณ์ถึงข้อดีและข้อเสียของการบริหารการค้าต่างประเทศในงานแต่ละลักษณะดังกล่าว

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สรุปได้ว่า งานการบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์ โดยส่วนใหญ่มิได้เป็นอุปสรรคต่อการค้าต่างประเทศของประเทศไทย แต่ช่วยส่งเสริมให้การค้าต่างประเทศของประเทศไทยขยายตัวและดำเนินไปด้วยความรัดกุมมากยิ่งขึ้น ยกเว้นงาน ๒ ลักษณะซึ่งได้แก่การควบคุมการนำสินค้าออกและการควบคุมการนำสินค้าเข้า งานทั้ง ๒ ลักษณะนี้กล่าวได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการค้าต่างประเทศของประเทศไทย แต่อุปสรรคดังกล่าวได้ก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมแก่ประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจ สวัสดิภาพ และความมั่นคงของ

/ประเทศ

ประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์ยังมีได้บรรลุ
ตามวัตถุประสงค์ที่ใ้วางไว้ในค่านการแก้ไขปัญหาคุลการค้าชาตคูล ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ยังจะ
ต้องดำเนินการร่วมมือกับสถาบันของรัฐบาลและเอกชนต่อไป เพื่อให้คุลการค้าของประเทศไทย
เข้าสู่คูลภาพในที่สุด.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

At present, the organization which is directly responsible for Thailand's foreign trade administration is the Ministry of Commerce. Established by King Rama VI on August 20, A.D. 1820, the Ministry comprises four following sub-divisions to undertake foreign trade administration:

1. The Department of Foreign Trade which acts as a routine operator on foreign trade administration;
2. The Department of Business Economics which provides technical expertise on foreign trade administration;
3. The Department of Commercial Relations which serves as promoter and advertiser of Thai products in foreign countries; and
4. The Offices of Commercial Attaches which act as the Ministry of Commerce's representatives in foreign countries and also as intermediaries between Thai and foreign traders.

The present foreign trade administration of the Ministry of Commerce has the following main aspects:

1. Research and study
2. Trade gap solving
3. Export promotion
4. Export control
5. Import control
6. Sea cargo transportation
7. Promoting commercial relations with foreign countries, and
8. Advertising Thai products in foreign countries.

The author sets out to test the hypothesis that foreign trade administration of the Ministry of Commerce is a positive factor in the promotion of the country's foreign trade. Research has been carried out by means of documentary and library research as well as by the interviewing of well-informed persons. Information obtained from the research has been analyzed and a critical look has been taken at the favourable and unfavourable aspects of the ministry's foreign trade administration.

The study indicates that most aspects of the ministry's foreign trade administration do not obstruct Thailand's foreign trade; on the contrary they play an important part in the expansion and efficiency of the country's foreign trade. Only two aspects, the export and import controls can apparently be considered as obstacles, but such controls are in fact highly beneficial to Thailand's economy, welfare, and stability. However, the ministry's foreign trade administration still has not achieved its objective of solving the balance of trade problem. Since Thailand is faced with a recurring trade deficit, the Ministry of Commerce must take further steps in order to bring Thailand's balance of trade into equilibrium as soon as possible.

คำนำ

แนวความคิดในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "การบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์" นี้ เกิดขึ้นเมื่อผู้เขียนโอนจากการรับราชการทหารมารับราชการที่กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (กระทรวงเศรษฐกิจเดิม) อันเป็นเหตุทำให้ผู้เขียนเกิดความอยาก رؤอยาก เห็นใครที่จะได้ศึกษาถึงการบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์อย่างจริงจัง ประกอบกับถึงคราวที่ผู้เขียนจะต้องเสวนาวิทยานิพนธ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาตามหลักสูตรพาณิชย์ศาสตรมหาบัณฑิตด้วย ดังนั้นผู้เขียนจึงเลือกเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เพราะได้พิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการ นิสิตนักศึกษาและบุคคลที่สนใจในด้านการค้าต่างประเทศ รวมทั้งเพื่อความรู้อย่างตนเองด้วย จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้บุคคลในวงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารประเทศ นิสิตนักศึกษา ประชาชนธรรมดา หรือพ่อค้าแม่ค้า ต่างก็ให้ความสนใจและวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับลู่ทางการค้าติดต่อค้าขายกับต่างประเทศเป็นอันมาก เพราะบุคคลเหล่านั้นเริ่มมีความเข้าใจว่า การค้าต่างประเทศเป็นหนทางของการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศเพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการหารายได้ นอกจากนี้ ฐานะทางการเงินของประเทศยังมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับนโยบายการค้าต่างประเทศของประเทศนั้น ๆ ด้วย การที่ประชาชนในประเทศให้ความสนใจแก่การค้าต่างประเทศ ย่อมจะเป็นผลดีแก่ประเทศนั้น ๆ เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และอยากที่จะลองลงมือปฏิบัติเองบ้าง แต่การที่จะเริ่มดำเนินงานในกิจการใด ผู้ปฏิบัติควรที่จะมีข้อมูลพื้นฐานอยู่บ้าง ซึ่งผู้เขียนคิดว่าในกรณีของประเทศไทยนั้น วิทยานิพนธ์เรื่องนี้น่าจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้นได้บ้าง ในการศึกษาเกี่ยวกับลู่ทางของสินค้าเข้า สินค้าออก และการติดต่อขอความช่วยเหลือจากทางราชการกระทรวงพาณิชย์ คงจะเห็นได้ว่ามีสินค้าออกหลายอย่างของประเทศไทย เช่น อัญมณี วิทยุโทรทัศน์สีเตอร์ และมันฝรั่ง ซึ่งแต่ก่อนนี้ประเทศไทยเคยนำเข้าจากต่างประเทศ และไม่เคยมีใครคิดว่าจะกลายเป็นสินค้าออกของไทยได้

ในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "การบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์" สำเร็จขึ้นมาเป็นรูปเล่มนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ประชุม โฉมฉาย

คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและ
 ตรวจแก้ไขจนเป็นผลให้การเขียนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญที่สุดคือ
 ท่านได้กรุณาแนะแนวทางในการตั้งสมมติฐานของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณ
 อาจารย์ คิน ปรัชญพฤทธิ์ แห่งแผนกวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา-
 วิทยาลัย และคุณวิชัย ตั้งตรงจิตต์ หัวหน้ากองการค้ำขาเข้า กรมการศกาท่างประเทศ
 กระทรวงพาณิชย์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์
 เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้รับความช่วยเหลือจากบรรดาเพื่อน ๆ โดยเฉพาะเพื่อนในกรม
 การศกาท่างประเทศที่ได้ให้กำลังใจและช่วยเหลือจัดหาเอกสารที่เป็นประโยชน์ประกอบการเขียน
 รวมทั้ง คุณศรีสมพร แสงสันต์ ที่ได้ช่วยเหลือในการพิมพ์ต้นฉบับ จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ความดีและประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนขอมอบให้คุณพ่อและคุณแม่
 ซึ่งได้เลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และส่งเสริมจนกระทั่งผู้เขียนเติบโตใหญ่และหาเลี้ยงตนเองได้มาจน
 บัดนี้ รวมทั้งภรรยาและบุตรซึ่งเป็นขวัญชีวิตทั้ง ๔ ของผู้เขียน สำหรับความผิดพลาดใด ๆ
 อันอาจจะเกิดขึ้นจากการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้เขียนขออภัยไว้แต่ผู้เดียวทั้งสิ้น.

วิฑูร คุลยานนท์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๘
คำนำ	๘
รายการตารางประกอบ	๘
รายการภาพประกอบ	๘

ภาคหนึ่ง วิธีทำการวิจัย
บทที่

๑. บทนำ	๑
แนวความคิดและ สมมติฐาน	๒
ข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ	๔
ก. ข้อมูลหลักฐานเอกสาร	๔
ข. พยานบุคคล	๑๐
ค. หลักฐานอื่น ๆ	๑๑

ภาคสอง ผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย
บทที่

๒. ประวัติการค้าต่างประเทศของไทยจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ...	๑๓
ก. สมัยกรุงสุโขทัย	๑๓
ข. สมัยกรุงศรีอยุธยา	๑๔
ค. สมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	๑๖
๒. ลักษณะการบริหารการค้าต่างประเทศของไทยในสมัยมีกระทรวงพาณิชย์ ๒๓	
ก. ประวัติการจัดตั้งกระทรวงพาณิชย์	๒๓

ข. อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการของกระทรวงพาณิชย์ ๒๔

ค. นโยบายของกระทรวงพาณิชย์ ๓๓

ง. วิจารณ์ความสัมพันธ์และผลทางภาคปฏิบัติของอำนาจหน้าที่และ
นโยบาย ๔๕

จ. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศ ๕๒

๑) กรมการค้าต่างประเทศ ๕๒

๒) กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ๖๓

๓) กรมพาณิชย์สัมพันธ์ ๗๑

๔) สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ ๗๕

บทที่

๔. ผลของการบริหารงานของกระทรวงพาณิชย์ที่มีต่อการค้า
ต่างประเทศของไทย ๘๒

ก. สินค้าออกที่สำคัญของไทย ๘๒

ข. สินค้าเข้าที่สำคัญของไทย ๑๐๓

ค. ภาวะดุลการค้าของไทย ๑๐๘

ง. การแก้ไขดุลการค้าของกระทรวงพาณิชย์ ๑๑๓

บทที่

๕. วิจารณ์การบริหารการค้าต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์ ... ๑๒๓

ภาคสาม

ขอสรุปและขอเสนอแนะ

บทที่

๖. โครงสร้างทางการบริหารที่สอดคล้องกับแนวโน้มการค้า
ต่างประเทศของไทยในอนาคต ๑๔๓

ก. สินค้าออก ๑๔๓

ข. สินค้าเข้า ๑๕๓

ค. ดุลการค้า ๑๕๘

	หน้า
ขอเสนอแนะ	๑๖๐
เอกสารอ้างอิง	๑๖๔
ภาคผนวก	๑๖๗
ประวัติการศึกษา	๑๖๘

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตารางที่

หน้า

๑.	ตัวเลขแสดงการค้าต่างประเทศ (บางปีระหว่าง พ.ศ.๒๓๕๓ ถึง ๒๔๕๖) ของประเทศไทยเป็นเงินบาท	๒๑
๒.	สถิติการส่งข้าวออกของไทย	๘๓
๓.	สถิติการส่งคั่วหมักออกของไทย	๘๕
๔.	สถิติการส่งยางพาราออกของไทย	๘๗
๕.	สถิติการส่งข้าวโพดรวมข้าวโพดคอกออกของไทย	๘๘
๖.	สถิติการส่งผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังออกของไทย	๘๐
๗.	สถิติการส่งปอออกของไทย	๘๒
๘.	สถิติการส่งข้าวเหนียวออกของไทย	๘๓
๙.	สถิติการส่งนุ่นนุ่นออกของไทย	๘๕
๑๐.	สถิติการส่งไม้สักออกของไทย	๘๖
๑๑.	สถิติการส่งกุ้งสดออกของไทย	๘๘
๑๒.	สถิติการส่งใบยาสูบออกของไทย	๘๘
๑๓.	สถิติการส่งแร่พลูอิไรท์ออกของไทย	๑๐๑
๑๔.	สถิติการส่งข้าวฟ่างออกของไทย	๑๐๒
๑๕.	สถิติสินค้าเขาสำคัญของไทย	๑๐๔
๑๖.	สถิติการค้าของไทย	๑๑๐
๑๗.	ประมาณการเป้าหมายมูลค่าสินค้าออกตามประเภทของสินค้า ...	๑๔๘
๑๘.	ประมาณการเป้าหมายมูลค่าสินค้านำเข้าตามประเภทของสินค้า ...	๑๕๘

รายการภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
๑. แผนภูมิแสดงการแบ่งตัวประชากรของครัวเรือนครัวเรือนเดี่ยว	๓๖
๒. แผนภูมิแสดงการแบ่งตัวประชากรของครัวเรือนครัวเรือนคู่	๖๖
๓. แผนภูมิแสดงการแบ่งตัวประชากรของครัวเรือนครัวเรือนเดี่ยวเดี่ยว	๗๐
๔. แผนภูมิแสดงการแบ่งตัวประชากรของครัวเรือนครัวเรือนเดี่ยวเดี่ยว	๗๔
๕. แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของประเทศไทย	๑๔๕
๖. แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของประเทศไทย	๑๕๐
๗. แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของประเทศไทย	๑๕๑
๘. แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของประเทศไทย	๑๕๒
๙. แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของประเทศไทย	๑๕๓
๑๐. แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของประเทศไทย	๑๕๔
๑๑. แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของประเทศไทย	๑๕๖
๑๒. แนวโน้มการตั้งถิ่นฐานของประเทศไทย	๑๕๗

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย